

Vitajte na 16. ročníku festivalu Envirofilm

„Medzinárodný festival Envirofilm chce dnešnému človeku pomôcť znova vidieť a počuť skrytý vesmír, skryté bohatstvo našej planéty, našej vlasti. Chce zaklopať na ľudské zmysly, aby priniesli do mozgu správy o zhoršujúcom sa stave nášho prostredia, o nebezpečenstvách, ktoré každým rokom narastajú. Envirofilm je sviatkom prebudenia ľudského vnútra. Stretnutie ľudí, ktorí nestratili cit pre záujmy celého ľudstva. Ľudí, čo sa chcú dať pozitívne osvietiť, aby spoznali ozajstné hodnoty. Preto sa dobre cítim na každom Envirofilme. Skláňam sa s úctou pred každým tvorcom, ktorý na Envirofilm priniesol a prináša umelecké hodnoty a prispieva k osvieteniu dnešného človeka.“

Týmito slovami známeho a úspešného slovenského spisovateľa a diplomata Antona Hykischeho si vás dovoľujem pozvať do diania XVI. ročníka Envirofilmu.

Rok 2010 sa pre mnohých z nás, ktorých poslaním či povolaním je ochrana prírody a životného prostredia, nesie v znamení Medzinárodného roku biodiverzity. Je výzvou pre celý svet, aby v roku 2010 prijal opatrenia na zachovanie diverzity života na Zemi.

Pojem biologickej diverzity je známy vďaka atraktívnym zobrazeniam zvierat a rastlín. Avšak zásadné úlohy, ktoré biodiverzita zohráva v ľudskom bytí a udržiavaní života na Zemi, sú menej známe. MŽP SR a SAŽP chce prostredníctvom jedinečného osvetového podujatia na Slovensku, akým je festival filmov o životnom prostredí, poukázať na problematiku úbytku biologickej diverzity, ku ktorej dochádza vďaka neudržateľnému rozvoju, a v protiklade k tomu ukázať neopakovateľnú krásu prírody na našej planéte. Festival poskytuje tvorcom filmov možnosť prezentácie a konfrontácie s inými autormi z celého sveta a návštevníkom dáva príležitosť vidieť to najlepšie, čo filmári vytvorili a posunuli do medzinárodnej súťaže.

Postupne od vzniku festivalu v roku 1995 sa festivalovými mestami okrem Banskej Bystrice stali Zvolen, Banská Štiavnica, Kremnica a Krupina. Záujem o festival a pomoc všetkých piatich magistrátov a Banskobystrického samosprávneho kraja bola a je mimoriadna.

Je nemožné povedať, ktorý z tých stoviek prihlásených filmov za 15 ročníkov bol najlepší, ani ktorý ročník bol najúspešnejší. Viaceré filmy boli porotou i návštevníkmi označené ako špičkové. Celý rad vynikajúcich filmov, nezabudnuteľných stretnutí s ich autormi, sprievodných programov pre širokú verejnosť urobili z festivalu to, čím je dnes – medzinárodne uznávanou prehliadkou a príležitosťou vidieť niečo, čo, žiaľ, len ťažko v poslednej dobe nachádza priestor na televíznych obrazovkách. Festival však bol a je predovšetkým príležitosťou pre ľudí, ktorým záleží na svete okolo, príležitosťou osloviť hlavne mládež.

Envirofilm sa za uplynulých pätnásť rokov vypracoval na známy a uznávaný festival filmov o životnom prostredí v Európe. Dnes už môžeme neskromne povedať, že aj vo svete. Postupne s novými tvármi v medzinárodnej porote a novou dramaturgiou festivalu sa rozširovala

aj spolupráca s podobnými festivalmi v Európe, zvyšoval sa záujem medzinárodných inštitúcií a osobností z prostredia environmentu a kultúry o festivalové dianie. Patronát nad Envirofilmom 2010 prevzal osobne Janez Potočnik, Európsky komisár pre životné prostredie a Slovenská komisia UNESCO. UNESCO sa považuje za jedného z hlavných aktérov realizácie Medzinárodného roka biodiverzity.

Pozvánka na 16. Envirofilm 2010

Festival ponúka okrem jedinečných filmových zážitkov vo všetkých piatich mestách už tradične široké spektrum rôznych typov podujatí pre odbornú, ale hlavne širokú verejnosť. Počas šiestich festivalových dní od 10. do 15. mája, okrem prehliadok súťažných filmov, organizátori pre účastníkov a návštevníkov Envirofilmu pripravili tradične prehliadku nesúťažných filmov z archívov Slovenského filmového ústavu venovanú tohto roku storočnici Paľa Bielika a jeho neznámym hraným filmom a dokumentom. Na svoje si prídu početní nadšenci filmov úspešného slovenského dokumentaristu Pavla Barabáša. S ním, s jeho najnovšími filmovými dokumentmi a jeho hosťom, tiež úspešným filmárom

bývalého ministra životného prostredia Lászlóa Miklósa, súčasného štátneho tajomníka MŽP SR Jaroslava Jadaša, predsedu občianskeho združenia Priatelia Zeme – CEPA Juraja Zamkovského a Alexandra Ača z Ústavu systémovej biológie a ekológie AV ČR.

Súvisia prírodné katastrofy so zmenami klímy? Možno áno, možno nie. O tom vedia viacej odborníci. My sa však na festivale môžeme stretnúť s Andrejom Bánom, fotografom a predsedom správnej rady organizácie Človek v ohrození, ktorý nám bude prostredníctvom jedinečných fotografií rozprávať zážitky z oblastí postihnutých vojnami a prírodnými katastrofami – Haiti, Afganistan, Gruzínsko, Srí Lanka.

Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici sa stane hosťiteľom zaujímavých stretnutí a besied so spisovateľom Antonom Hykischom a jeho novou knižkou Rozkoše dávnych čias, Davidom Barnom zástupcom riaditeľa pre komunikáciu vo federálnej agentúre USA National Park Service, ochranárom, fotografom a žurnalistom a pracovníkom Štátnej ochrany prírody SR Jánom Kadlečikom, ktorí nám priblížia národné parky v USA a na Slovensku.

Biologická rôznorodosť rezonuje aj v podujatiach a súťažiach určených deťom a mládeži, ktorým patrí Zelený svet. Táto medzinárodná súťaž výtvarnej tvorivosti detí a mládeže oslavuje pätnásťročné jubileum a víťazi si preberú svoje ceny už v prvý deň festivalu v kinosále múzea SNP. Deťom a mládeži sú určené ukážky tábora banskobystrických skautov, hry a vedomostné súťaže pod názvom Biodiverzita je náš život. Hrami a súťažami budú sprevádzať pracovníci Národného lesníckeho centra, Štátnej ochrany prírody SR, Národného parku Nízke Tatry a Slovenskej agentúry životného prostredia.

Tohtoročná konferencia Krajina – človek – kultúra bude zameraná tak isto na Medzinárodný rok biodiverzity a 10. výročie Európskeho dohovoru o krajine. Konferenciu slávnostne otvorí minister životného prostredia Jozef Medved, ktorý

bude zároveň hosťiteľom Európskeho komisára pre životné prostredie Janeza Potočnika a Haralda Egerera, vedúceho dočasného sekretariátu karpatského dohovoru v rámci organizácie UNEP vo Viedni.

Envirofilm 2010 v Banskej Bystrici sprevádzajú výstavy o národných parkoch SR, výstavy fotografií slovenských fotografov Tomáša Grígera a Juraja Rizmana, riaditeľa Greenpeace Slovensko a ďalšie. Filozofiu ochrany prírody a životného prostredia vyznávajú i naši umelci, ktorí obohatia festival svojim vystúpením – Marián a Martin Geišbergovci, skupina Družina so slovenským folklórom v inom prevedení, tanečná skupina folklórneho súboru Urpín a na záver festivalu Marcel Palonder.

Zaujímavé podujatia, výstavy, filmové prehliadky, besedy pre deti aj dospelých sú v programe aj ďalších štyroch festivalových miest, v Banskej Štiavnici, Kremnici, Krupine a vo Zvolene. Návštevníci festivalu v Banskej Štiavnici sa navyše môžu zúčastniť remeselných tvorivých dielní a spoznať prácu ochranárov zo Správy CHKO Štiavnické vrchy. V Krupine a Kremnici sa

Výberová komisia tohtoročného Envirofilmu, v zložení zľava: František Palonder (SR), William C. Parks (USA), Steve Lichtag (ČR), Kateřina Javorská (SR) a Dagmar Rajčanová, manažérka festivalu (foto: Anna Gudzová)

Stevom Lichtagom, sa návštevníci festivalu stretnú v úvodný deň festivalu v Banskej Bystrici. Zaujímavé zážitky sľubuje Steve Lichtag aj vo svojom samostatnom programe, kde divákovi uvedie premiéru nového filmu, ktorým nás zavedie do vzdialeného sveta, ukáže drsný život v indonézskej dedine Lamalera, kde domorodí lovcí, ako jedni z posledných na tejto planéte, lovia veľryby rovnako ako pred sto rokmi. Filmové prehliadky sú vždy lahôdkou pre návštevníkov festivalu. Tohto roku sme do programu zaradili okrem filmu aj stretnutia s protagonistami filmov. Navštíví nás Vlado Balko, režisér filmu Pokoj v duši, herec Lubomír Paulovič zo spomenutého filmu, ďalej nezabudnuteľná Květa Fialová a jej obľúbený film Limonádový Joe. Z ďalších podujatí určite osloví verejnosť beseda na veľmi aktuálnu tému zmena klímy a jej dôsledky. O filme Vek hlupákov, ale aj o možných následkoch nášho konzumného spôsobu života pre budúce generácie budú diskutovať odborníci z radov politikov a mimovládnych organizácií. Prečo sme nezastavili zmenu klímy, kým sme mali šancu? Budeme sa pýtať

predstaví Správa CHKO Kremnické hory a vo Zvolene Správa CHKO Poľana. Krupina pripravila stretnutie s vedcom, spisovateľom, milovníkom veľkofatranskej prírody, pracovníkom Výskumnej stanice Ústavu ekológie lesa SAV Miroslav Sanigom, ďalej divadelné predstavenie žiakov ZŠ, čistenie mesta od plastových fliaš a turistický výstup na Sitno.

V rámci otvorenia festivalu v Kremnici sa uskutoční premiéra novej nonverbálnej komédie o dobe, ktorú žijeme pod názvom Kremnické divadlo v podzemí po 20 rokoch. Kremničan a cestovateľ Robert Roth porozpráva a premietne fotografie zo svojej výpravy do Lesotha. Prehliadku súťažných a nesúťažných filmov vo Zvolene ponúka Technická univerzita a Dom kultúry ŽSR, premietanie pre deti pod názvom Pestrý život na Zemi zas Krajská knižnica L. Štúra. To sú len niektoré z tém zaujímavých podujatí vo festivalových mestách.

Envirofilm 2010 vyvrcholí v piatok 14. mája vo Zvolene odovzďávaním cien tvorcom najlepších filmov a 16. ročník ukončí prehliadka víťazných filmov v Banskej Bystrici.

Envirofilm, ako som už povedala, to sú filmy, výstavy, besedy, konferencie, mnohé kultúrne a odborné podujatia, ale predovšetkým sú to ľudia. Ľudia, vďaka ktorým tento jedinečný sviatok filmu vznikol a vďaka ktorým sa už tento šestnásty ročník stáva skutočnosťou. Je to stretnutie filmárov, umelcov, ekologov, environmentalistov, novinárov, hostí z rôznych kútov sveta, študentov, jednoducho všetkých, pre ktorých sa Envirofilm stal súčasťou života, práce, tvorby aj oddychu.

Ing. Dagmar Rajčanová
hlavná manažérka festivalu

Po čom túži divák, po čom túži porota?

Otázka naozaj šalamúnska. A upozorňujem, že sa nevyhýba ani veľkým festivalom v Cannes, Berlíne či Locarne. Menovať by som mohla aj viac. Koľkokrát sme počuli, že porota je zmanipulovaná, že predsa tento film v žiadnom prípade nemohol vyhrať a ak už teda s Božou pomocou vyhral, tak to bolo určite pretože... (doplňte si podľa seba...). Vox populi, vox dei, nehovorí sa nadarmo. Ako to teda vlastne je s tým rozhodovaním? Ako sa vyhnúť tomu, aby vám, ako členovi nedajbože nejakej poroty po skončení festivalu nechodili anonymy, nezvonili v noci telefóny a na ulici vás neinzultovali zneuznaní autori?

A tu sa dostávame k jadrú veci: ako byť objektívny? Vedia o tom svoje krasokorčuliari, aj pretekári jazdeckej disciplíny zvanej drezúra. Niekde pri stole sedí človek – rozhodca a má byť objektívny. Objektíva je však ošemetná vec – niečo, čo sa páči vám, sa nepáči inému. Iný prípad je autor filmu. Má iný názor ako porota. A možno celkom oprávnené – natrápil sa s tým, nakrúcal v zúfalých podmienkach, chrústy si nesadali tam, kde chcel a kde mal namierený objektív a ešte mu sponzor zaplatil za náročný projekt ako horšej upratovačky. Koľkí filmári poznajú takéto pocity! Aj tu sme schopní naše rozhodnutie často obhájiť. Čo však divák? Anonymný, často zaštiepený novinárom, ktorý si vypočul ten „hlas ľudu“ a teraz stojí na jeho strane. A nám neostáva nič iné, ako uistiť diváka, že sa ozaj usilujeme byť objektívni. Napokon, nie nadarmo som päť rokov študovala scenáristiku a dramaturgiu, nie nadarmo už nejakých desať rokov prednášam mladým scenáristom, nie nadarmo som napísala stovky scenárov k rozprávkam, dokumentom aj k publicistickým reláciám, nie nadarmo filmy aj režirujem, nie nadarmo ich vidím tak 400 ročne. A presne to isté by mohli hovoriť aj moji kolegovia z poroty či z predvýberovej komisie. Či už sú to filmári, prirodovedci či organizátori festivalov.

Prepáčte tento dlhočinný úvod, ale až teraz sa môžem s čistým svedomím dostať k hodnoteniu tohtoročnej kolekcie. Konštatovanie, že bolo prihlásených 165 filmov je nič nehovoriace, čísla sú zavádzajúce a milujú ich najmä tí, ktorí dávajú prednosť kvanite pred kvalitou. Pozrieme sa na jednotlivé kategórie. V „Áčku“ by sme tradične mohli nominovať viaceré projekty, napríklad špecialistov na investigatívnu publicistiku – nemecké televízie, celkom zdatne im sekunduje Česká televízia, ktorej už dlhé roky vysielaný seriál *Nedej se, či Ta naše povaha česká* má vzácny dar neúctivo a agresívne (chvalabohu), hrabnúť do problémov. Zaujímavé je, že sa do kolekcie dostali aj projekty, ktoré

by svojou minútážou patrili skôr do kategórie dokumentov (Nórsko či Španielsko).

Už tradične je najväčšia pozornosť upriamená na dokumentárne filmy, ktoré majú hádam najväčšiu možnosť sústrediť sa na problém, zvoliť si štýl rozprávania, použiť hrané prvky, fikciu, fabulovať a byť pritom dostatočne originálny a informačne nasýtený. Dnes sa totiž dokument už pohybuje v ozaj širokom pásme, ktorého mantinely na jednej strane zasahujú kdesi k publicistike a jej filozofii hovoriacich hláv a na strane druhej sa približujú k štylizovaným až hraným scénam. Príbeh, v posledných rokoch toľkokrát hľadaný a viac či menej úspešne nachádzaný, už môže byť ozaj z proveniencie fiction. Dobré? Zle? Nevieť. A celkový súhrn? Do kategórie „B“ – dokument bolo zaradených 26 filmov. Od košatého rozsahu britského Architekta odpadu (86 minút), až po sedemdesiatminútový český film. Favoritom je, samozrejme, práve britská snímka, ktorá je už ovenčená Veľkou cenou Ekofilmu z Českého Krumlova. Ale nezabuduje skôr japonská sága o Galapágoch či čínske Heavy Metal? Neocení porota Barabášove sugestívne rozprávanie o ceste k vrcholu „siedmej pyramídy“, alebo ako vždy fascinujúceho Steve Lichtaga s jeho vorvaňmi? Predpokladať či predvídať sa nedá, ale skúste si, milí čitatelia, doplniť svoje tipy.

Časy, keď sa za náučný film považovali tie najnudnejšie, pri ktorých školské deti bezpečne zaspávali po prvých piatich minútach, sú dávno preč. Otázky, pátrania, stávka na ľudskú zvedavosť, problémy aj idylické pohľady. Všetko si nájde divák v šiestich rôznych projektoch kategórie „C“. A navyše môže donekonečna diskutovať do akej miery je ten či onen projekt ozaj náučný, či to nie je iba nepresné označenie dokumentu, ktorý by v *béčku* neobstál a nepatrí do *áčka*.

Osem bojovníkov v kategórii „D“ sú moji obľúbenci. Keď sa zahlbíte do katalógu, nájdete rôznorodú skupinu neporovnateľných autorských pohľadov, posolstiev, riešení výtvarných aj filozofických. Mladí aj skúsení režiséri, deti aj detskí adresáti. Tu nás neudrie do očí prvoplánovité posolstvo, tu musíme zapojiť obrazotvornosť, mozog, srdce, pamäť aj emócie. Tu musíme spolupracovať viac ako inde. Tu sme aktívni diváci. Ak to nezvládneme, je to tak trochu aj správa o nás samotných. Keďže oceňovanie amatérskych projektov nie je priamo obsiahnuté v základných povinnostiach poroty, tentoraz ich vynechám, aj keď s príjemným konštatovaním. Je fajn, ak sa každý rok stretávame s autorom, ktorý si nenárokuje poctu a slávu, ktorý je amatérom v pravom slova zmysle, ktorý sa v čase svojho voľna vracia na miesta, ktoré ho oslovili, ktorý sa

Dokončenie zo s. 2

- **Pozvánka na Envirofilm 2010** sa uskutoční už v nedeľu 9. mája v Europa SC v Banskej Bystrici, v rámci podujatia Family event. Skupina Družina zahrá slovenský folklór trochu inak, uskutočnia sa Preteky lezúňov – súťaž v lezení pre najmenších členov rodiny a zaznie svetová cigánska pieseň v podaní Jany Orlickej a Diabolských huslí J. Berkyho-Mrenicu. Slávnostné otvorenie festivalu v pondelok 10. mája uvedie a spolu so synom Martinom počas neho zahrá a zaspieva herec Marián Geišberg. Tradičia slovenských rekordov pokračuje aj tento rok. Žiaci banskobystrických základných škôl sa tentoraz pokúsia vytvoriť rekordne dlhú reťaz z hliníkových obalov mliečnych výrobkov.
- Z ďalších sprievodných podujatí spomenieme už tradičný večer s Pavlom Barabášom, jeho filmami a jeho hosťami, pásmo nesúťažných filmov SFÚ venované storočnici narodenia legendárneho herca a režiséra Paľa Bielika, rodáka zo Senice (Banská Bystrica), stretnutie s významnou českou herečkou Květou Fialovou, besedu so spisovateľom Antonom Hykischom o jeho novej knihe Rozkoše dávných čias, ale aj večer so známym českým filmárom Steve Lichtagom, ktorý na tohtoročnom Envirofilme, opäť v premiére, uvedie svoj nový film *Súmrak veľkých lovcov*. Uskutočnia sa *besedy k filmom Pokoj v duši (SR)* a *Vek hlupákov (VB)*, panelová diskusia o národných parkoch USA a SR, za prítomnosti zástupcu riaditeľa pre komunikáciu vo federálnej agentúre USA National Park Service Davida Barnu, ako aj *beseda s fotografom a predsedom správnej rady organizácie Ľudia v ohrození Andrejom Bánom*. Samozrejmosťou súčasťou festivalu sú súťažné aj nesúťažné prehliadky filmov, konferencia Krajina – človek – kultúra, podujatia pre deti a mládež, výstavy. Festivalové dianie v Banskej Bystrici spestrí skautský tábor, prezentácia tradičných slovenských umeleckých remesiel, aj vystúpenie folklórneho súboru Urpín.
- Prehliadky filmov a zaujímavý program ponúkajú aj ďalšie festivalové mestá – Banská Štiavnica, Zvolen, Kremnica a Krupina.
- Slávnostné odovzďávanie cien Envirofilmu 2010 sa uskutoční v piatok 14. mája podvečer na Zvolenskom zámku a festival ukončí **prehliadka víťazných filmov v sobotu 15. mája.** (gudz)

www.envirofilm.sk

večne inšpiruje svojimi večnými témami. A je úžasné, ak vidíme, že autor rastie, jeho jazyk je bohatší, jeho filmárčina úprimnejšia aj profesionálnejšia v tom najlepšom slova zmysle. Takže vďaka aj im.

Keď už sme takto interaktívne poňali hodnotenie krásnej a významovo rôznorodéj, esteticky bohatej kolekcie Envirofilmu 2010, dáme si na záver malý prieskum. Len tak, pre potešenie.

Anketa (nehodiace sa preškrtnite):

Páči sa mi: a/ dokumenty dlhé, opisujúce prírodné krásy, b/ dokumenty krátke, dynamické, c/ publicistické relácie, kde mi jasne vysvetlia, o čo ide, d/ klipy, animáky, kde musím aj trochu rozmysľať, e/ spravodajské žánre, kde je jasný „fah na bránku“ a hneď viem, kde sa stala chyba, f/ hrané filmy, kde je všetko kryté príbehom, g/ filmy pre deti s jasným posolstvom, h/ netradičné urobené filmy, kde vidím nezvyklý nápad autora

Mgr. Art. Kateřina Javorská
členka festivalovej poroty